

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 การดำเนินการวิจัย

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ.2526
- 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2537
- 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานในด้านที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ของครู
- 4) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู พ.ศ.2526 และสภาพการปฏิบัติงานของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2537

5.2 การดำเนินการวิจัย

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2540 จำนวน 11,122 คน

(2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 600 คน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 300 คน กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 300 คน ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และปรับปรุงมาจากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ.2537 ได้นำเครื่องมือไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุง แก้ไข และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 ชุด และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงโดยวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.9777 และตอนที่ 3 เท่ากับ 0.9514

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเพื่อส่งต่อไปยังโรงเรียนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 600 ชุด และติดตามเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 600 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามนำไปแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

(2) ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณ และวินัย ตามระเบียบประเพณีครู และสภาพการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู นำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(3) ข้อมูลจากข้อคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับพฤติกรรมในทางบวกและทางลบของครูนำไปแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

(4) ข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและสภาพการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอน ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test

5.3 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณ และวินัยตามระเบียบประเพณีครู การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นสรุปได้ดังนี้

1) คุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู

ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ "มาก" และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูอยู่ในระดับ "มาก" 3 อันดับแรกได้แก่ ไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ ไม่แสวงหาประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองจากระบบการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และมีความเห็นอยู่ในระดับ "ปานกลาง" 3 อันดับสุดท้ายได้แก่ มีการผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอนโดยการใช้วัสดุในท้องถิ่น มีการจัดทำแผนการสอน และบันทึกการสอนอย่างสม่ำเสมอ การดูแลบำรุงรักษาสื่อและอุปกรณ์การสอนให้อยู่ในลักษณะที่ใช้งานได้ดี

2) สภาพการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ "มาก" และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับ "มาก" 3 อันดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนในลักษณะสร้างสรรค์ มุ่งมั่นพัฒนางานและสถานศึกษาอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมีความเห็นอยู่ในระดับ "ปานกลาง" 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ การเป็นวิทยากรประชุม อบรมสัมมนาทางวิชาการ มีการเผยแพร่ผลการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ได้ผลดีแล้ว มีการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น

3) พฤติกรรมการปฏิบัติงานในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียน

ประถมศึกษา

ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ โดยผู้บริหารมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมในด้านที่พึงประสงค์ 3 อันดับแรก คือ ตั้งใจสอนและปฏิบัติหน้าที่ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่องานที่ และมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีภาระหนี้สินมาก เล่นการพนัน ไม่ตั้งใจสอนและปฏิบัติหน้าที่ ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3 อันดับแรก ได้แก่ ตั้งใจสอนและปฏิบัติหน้าที่ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เสียสละและอุทิศเวลาแก่ราชการ และมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 3 อันดับแรก ได้แก่ มีภาระหนี้สินมาก เล่นการพนัน และดื่มสุรา

4) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะและสภาพการปฏิบัติงานของครูใน

โรงเรียนประถมศึกษา

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบ พยายามตั้งใจในการสอน อดทนเมื่อเกิดอุปสรรค การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ความสุภาพเรียบร้อย การยึดมั่นในศาสนาและมนุษยสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคุณลักษณะของครูในด้านความมุ่งมั่นในผลงาน การตรงต่อเวลา มีความยุติธรรมในการตัดสินปัญหาและผลการเรียน มีประชาธิปไตย การควบคุมอารมณ์ ศรัทธาและซื่อสัตย์ในอาชีพครู บาเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และความสามัคคี แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูด้านการพัฒนาแผนการสอน ให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสภาพการปฏิบัติงานด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ พัฒนาสื่อการเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาและชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจ ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1) **คุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู** โดยภาพรวมอยู่ในระดับ "มาก" และด้านที่มีมากที่สุดคือ ด้านความซื่อสัตย์ต่ออาชีพครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่สร้างความเจริญ ความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ สร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ ดังนั้นครูจึงต้องมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจลีย์ว บุรีภักดี และคณะ (2520) สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2533) พบว่าครูที่ดีต้องประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต

และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโดยภาพรวม ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ควบคุม กำกับติดตามให้การะงานขององค์การที่รับผิดชอบบรรลุถึงเป้าหมาย ต้องการให้ครูผู้สอนมีคุณลักษณะและปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ เช่น มุ่งมั่นในผลงาน การตรงเวลา มีความซื่อสัตย์ รักและศรัทธาในอาชีพครู ส่วนครูผู้สอนมีความเห็นว่าตนเองเน้นภารกิจหลายอย่างนอกเหนือจากการสอน ซึ่งเป็นงานในหน้าที่แล้วยังต้องปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ อีกมาก ซึ่งอาจจะทำให้งานในหน้าที่บกพร่องไปบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) พบว่าครูปฏิบัติภารกิจอื่นนอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากเกินไป และตรงกับงานวิจัยของ สมคะเน พิสัยพันธ์ (2540) ที่พบว่าครูมีหน้าที่มาก นอกจากการสอน เช่น งานธุรการ งานการเงิน งานพัสดุ งานวิชาการ และงานโครงการพิเศษ จึงทำให้ความคิดเห็นในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การตั้งใจสอน การอดทน การใช้สื่อ ความสุภาพเรียบร้อย ยึดมั่นในศาสนา และการมีมนุษยสัมพันธ์แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน/รายข้อ พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ด้านมุ่งมั่นในผลงาน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นระยะๆ อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่า งานวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญยิ่ง เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลนักเรียนแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีการวัดและประเมินผลโดยครูอยู่ตลอดเวลา ดังที่ กิตติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูต้องดำเนินการเพื่อให้ทราบว่าการเรียนของนักเรียนได้ผลแค่ไหน เพียงไร ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชันธชัย มหาโพธิ์ (2536) หนูพิศ คลังภูเขียว (2537) ที่พบว่า การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผลในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านตรงต่อเวลา จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาตรงตามเวลาที่กำหนด อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนานั้น เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนนำมาพัฒนาตนเอง และวิชาชีพครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้น ครูจึงต้องยึดถือการตรงต่อเวลาเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2520) กรมวิชาการ (2534) ที่พบว่าคุณลักษณะของครูที่ดีต้องตรงต่อเวลา

ด้านคุณธรรมในการตัดสินปัญหาและผลการเรียน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการตัดสินปัญหาและผลการเรียนด้วยความยุติธรรม อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูต้องปฏิบัติตามสอนอยู่กับกลุ่มนักเรียนเป็นจำนวนมาก และต้องการแสดงออกซึ่งศักยภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและบุคคลทั่วไป ดังนั้นครูจึงต้องมีความเที่ยงธรรม ทว่าการตัดสินปัญหาที่มีความขัดแย้งระหว่างเพื่อน และการตัดสินผลการเรียน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2533) พบว่า พฤติกรรมที่ครูควรมีบทบาทมากที่สุด แสดงถึงความยุติธรรมในการตัดสินผลการเรียน คือ ต้องให้คะแนนถูกต้องตามความเป็นจริง และแสดงถึงความยุติธรรมในการแก้ปัญหา พยายามเข้าใจสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาก่อนที่จะหาทางแก้ปัญหา ตัดสินปัญหาอย่างมีเหตุผล ถูกต้อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัทนา บัณม่วง (2536) พบว่า ครูที่ดีมีประสิทธิภาพในการสอน คือ มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมในการทดสอบ และการให้คะแนน

ด้านประชาธิปไตย จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องรู้จักสิทธิหน้าที่ ตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับและปฏิบัติตาม ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักประชาธิปไตย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสภาพปัจจุบันการบริหารงานด้านการศึกษา มีการกระจายอำนาจเป็นการมีส่วนร่วมของครู ตลอดจนมีองค์คณะบุคคลซึ่งมาจากโดยตำแหน่ง จากการแต่งตั้ง และจากการเลือกตั้ง เช่น คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด เป็นต้น ซึ่งองค์คณะต่าง ๆ เหล่านี้ จะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และจะมีการเลือกตั้งเช่นนี้ต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจลีย์ว บุรีภักดี และคณะ (2520) ที่พบว่าคุณลักษณะของครูที่ดีคือ การมีทัศนคติและน้ำใจที่เป็นประชาธิปไตย

ด้านปฏิบัติตามกฎและระเบียบ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการปฏิบัติงานในลักษณะที่ไม่เป็นการข่มขู่บังคับบัญชาอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าวิชาชีพครูนอกจากจะมีจรรยาบรรณแล้ว ยังมีระเบียบกฎหมายข้อบังคับเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติงาน ซึ่งในแต่ละสายงานจะต้องมีผู้บังคับบัญชากำกับ ติดตาม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 88 89 และ 90 ว่า ข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่กระทำการขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชา และไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

ด้านมีความพยายามตั้งใจสอน ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่อง การอุทิศตนและเวลาในการสอนอย่างเต็มความรู้ความสามารถอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูผู้สอนมีความสำนึกในหน้าที่ ในภารกิจที่สำคัญของตนก็คือ การทำหน้าที่ในการสอนนักเรียนให้มีความรู้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจลีย์ว บุรีภักดี และคณะ (2520) ที่พบว่าลักษณะของครูดี ต้องตั้งใจสอน รักการงาน สอนดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพบูลย์ ยอดยิ่ง (2539) ที่ว่าครูที่ดีต้องอุทิศเวลาแก่งานครู

ด้านการควบคุมอารมณ์ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการไม่โกรธง่าย และมีการควบคุมอารมณ์อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูได้รับการฝึกฝนอบรม ในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ตลอดจนลักษณะการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดียึดหลักการและเหตุผลในการปฏิบัติงาน

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2538) ที่กล่าวถึงลักษณะและองค์ประกอบที่ทำให้เป็นครูที่ดี มี 2 ประการคือ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และคุณสมบัติส่วนตัว กล่าวคือ มีบุคลิกภาพส่วนตัว อิริยาบถ มารยาทดี เจลียวฉลาด มีความมั่นคงทางอารมณ์และการควบคุมตนเอง

ด้านอดทนเมื่อเกิดอุปสรรค จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการมีความรับผิดชอบในการทำงานอยู่ในระดับ "มาก" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2534) ที่กล่าวถึงครูดีจะต้องมีลักษณะ 2 ประการคือ มีคุณธรรมประจำตน กล่าวคือ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่การงาน พะนอม แก้วกานิต อ่างถึงใน เสมอ แสงวงศ์ (2537) กล่าวถึงลักษณะของครูว่า รู้จักและรับผิดชอบต่อปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบ และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในเรื่องการมีความรับผิดชอบในการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความต้องการให้ครูมีความรับผิดชอบในเรื่องการเรียนการสอน ซึ่งเป็นงานหลักของครู แต่ครูผู้สอนมองเห็นว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษามีความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานในหน้าที่และงานพิเศษอื่น ๆ มากอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) พบว่า ครูมีชั่วโมงสอนมาก ปฏิบัติภารกิจอื่นนอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากเกินไป

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่อง มีการใช้ การผลิต การบำรุงรักษา และการจัดสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เป็นเพราะว่าครูนอกจากจะมีการจัดการสอนแล้ว ยังมีงานพิเศษอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น งานด้านธุรการ การเงิน งานกิจการนักเรียน งานประชุมอบรมสัมมนา จนทำให้ไม่มีเวลาที่จะจัดทำสื่อตลอดจนเตรียมการใช้สื่อประกอบการสอน แต่ยังมีแนวคิดที่ว่าสื่อการสอนยังมีความจำเป็นซึ่งช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรวุฑย์ พลมณี (2536) พบว่าครูมีพฤติกรรมการใช้ผลิตสื่อ ใช้สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนการเก็บบำรุงรักษาสื่ออยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

ด้านศรัทธาในอาชีพครู จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีคุณลักษณะในเรื่องการมีความภูมิใจ รักและศรัทธาในอาชีพครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีอุดมการณ์ อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าวิชาชีพครูเป็น

วิชาชีพชั้นสูง ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงโดยทั่วไปจะมีองค์ความรู้วิชาชีพของคนเพื่อพัฒนา และพิทักษ์ผลประโยชน์ ตลอดจนควบคุมจรรยาบรรณเพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น แพทย์มีแพทยสภา ครูก็มีคุรุสภาเป็นองค์กรในการพัฒนาวิชาชีพ เป็นการส่งเสริมสร้างและดำเนินงานเพื่อให้สมาชิก รักและศรัทธาในวิชาชีพ ตลอดจนทวนวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไสภณ สุยะศรี (2538) ที่พบว่า ครูมีความรักและศรัทธาในอาชีพครูอยู่ในระดับมาก ตลอดจนคุรุสภาได้กำหนดระเบียบว่าด้วยจรรยาบรรณ พ.ศ.2539 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539) ว่าครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

ด้านข้อสัตย์ต่ออาชีพครู จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ และการไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของงานและภารกิจของครูนั้นจะเป็นไปในลักษณะของการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่สามารถที่จะแสวงหาประโยชน์อื่นใดได้เลย ประกอบกับผู้มีวิชาชีพครูนั้นจะต้องประกอบด้วยควมมีคุณธรรมอย่างสูงส่ง มีระเบียบวินัย และจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดระเบียบว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 ดังนี้ ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นกำไรสินจ้างจากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

ด้านความสุภาพเรียบร้อย จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะในเรื่องการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่เป้นครูต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมที่ให้การยกย่องครูว่า ครู คือบุชณียบุคคลเป็นแบบอย่างทางด้านคุณธรรม เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะดี แต่งกายสุภาพ สะอาดเรียบร้อย การแต่งกายของครูมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่บุคคลอื่น ๆ มองเห็นภาพลักษณ์ของครูเป็นที่ชื่นชมยินดีต่อผู้ที่พบเห็น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความศรัทธา นิยมยกย่อง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ สุรวทย์ พลมณี (2538) ประสิทธิ์ ศรีเชียงสา (2539) ที่พบว่าครูมีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบ

ด้านยึดมั่นในศาสนา จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะในเรื่องการยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าในสภาพปัจจุบันสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากกระแสการเปลี่ยนแปลง

ของโลก ผลจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียว การใช้ทรัพยากรโดยไม่มีขอบเขตจำกัด มีการดิ้นรนแข่งขันต่อสู้เอาเปรียบเพื่อความอยู่รอด จึงกลายเป็นปัญหาสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ครูในฐานะเป็นผู้นำทางปัญญา และพัฒนาพลเมืองให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ดังคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงกล่าวถึงคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ 7 ประการ มหาเมฆนที มหาวิทยาลัย, 2471 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ ศรีเชียงสา (2539) คือ ครูต้องประพฤติตนให้เป็นที่รักของศิษย์และบุคคลทั่วไป ยึดมั่นในพรหมวิหารว่าเอตติทั้งปวง มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ปฏิบัติตนน่านับถือ ชื่อสัตย์สุจริตอยู่เป็นนิตย์ มีมานะในการสั่งสอน มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอด ไม่แนะนำในทางที่เลื่อม

ด้านมนุษยสัมพันธ์ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะในเรื่อง การให้เกียรติยกย่อง การให้ความช่วยเหลือ มีความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานตามภารกิจทั้งในและนอกสถานศึกษานั้น ครูจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กับบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ประการสำคัญก็คือ ครูต้องให้เกียรติ ช่วยเหลือ มีความจริงใจต่อเพื่อน ผู้ร่วมงาน ซึ่งตรงกับ จิราวุธ พลมณี (2532) กล่าวว่า ครูที่ดีพึงประสงค์ต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนครู ผู้ร่วมงาน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประทวน อินทร์เถื่อน (2536) พบว่าครูมีการช่วยเหลือเอาใจใส่ และจริงใจต่อเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาอุทัย อาจิณสมภาร (2538) ที่กล่าวว่า ครูและอาชีพครูควรมีองค์ประกอบที่ทำให้เป็นครูที่ดี คือ เห็นอกเห็นใจ มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่น

ด้านบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะในเรื่องการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าวิชาชีพครูได้รับการยกย่องเป็นวิชาชีพบุคคล และได้กลายมาเป็นกรอบแห่งการประพฤติปฏิบัติตนของครูมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พะนอม แก้วกาเนิด อ้างถึงใน เสมอ แสงวงศ์ (2537) กล่าวถึงลักษณะของครูว่ามุ่งที่จะพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาการและความประพฤติบุคลิกภาพ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี อีรยุทธ์ เสนียวงศ์ ณ อยุธยา (2538) ได้เน้นย้ำและกล่าวว่า ผู้เป็นครูจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทานองคลองธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และชุมชน

ด้านความสามัคคี จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษามีคุณลักษณะในเรื่องการไม่ยุ่งงาให้ร้ายป้ายสีเพื่อให้เกิดการแตกความสามัคคีในหมู่คณะอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูตระหนักถึงภาพพจน์ของวิชาชีพครู ซึ่งขณะนี้ตกต่ำลงอย่างมากในสายตาของบุคคลทั่วไป การดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ อาจมีผลกระทบประสิทธิภาพในการทำงานโดยส่วนรวมได้ เพราะองค์การหรือหน่วยงานจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น บุคลากรจะต้องมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อ้างถึงใน ชลายุทธ์ ครุฑเมือง (2532) ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูไว้ว่า ต้องรักษาความสามัคคีชื่อเสียงของหมู่คณะและสถานศึกษา

2) สภาพการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับ "มาก" และด้านที่มีมากที่สุด คือ ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานตามภารกิจของครูนั้นจะทำได้ ต้องอาศัยทีมงาน ความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อให้งานและภารกิจบรรลุถึงวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประยูร อาษานาม (2538) ที่ว่าการร่วมมือกันทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาวัณย์ พรหมใส (2539) ที่พบว่า พฤติกรรมของครูในด้านความร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโดยภาพรวม ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่องการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู โดยการศึกษาจากเอกสารอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทุกด้าน ครูจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้สมบูรณ์ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี สอนดี ประกอบกับครูผู้สอนส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และได้รับการอบรมระหว่างประจำการเพื่อเสริมความรู้ และรวมทั้งศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากเอกสารที่หน่วยงานทางการศึกษา ส่งไป

าให้ยังโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของประสงค์ อวีโรธนกุล (2534) ที่พบว่าพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านความรู้ สอนคืออยู่ในระดับมาก

ด้านการตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่องการตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมสร้างคุณธรรมที่มีผลให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียน ต้องรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเลียนแบบพฤติกรรมที่ตนเองชอบ ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นแม่แบบทางด้านคุณธรรม ช่วยเหลือ แนะนำ และแนวทางเพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบคุรุสภาว่าด้วย จรรยาบรรณ พ.ศ.2539 และงานวิจัยของ วิลาวัณย์ พรหมใส (2539) ที่ว่า ครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ตลอดจนตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมสร้างคุณธรรมที่มีผลทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่อง การดำเนินการตรวจสอบข้อบกพร่องของผู้เรียน อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ ประการสำคัญก็คือจะต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องของผู้เรียน เพื่อช่วยเหลือและแนะนำด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งตรงกับ กรมวิชาการ (2539) ที่ว่า นักเรียนบางคนบางกลุ่มมีข้อบกพร่อง เรียนได้ช้า ครูควรต้องตรวจสอบให้การช่วยเหลือ คือ คิดหาเทคนิควิธีที่จะช่วยเหลือตามข้อบกพร่องนั้น ให้เขาได้เรียนรู้ และพัฒนาตามศักยภาพ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้

ด้านการพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง จากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่องการใช้แผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับแผนการสอนโดยเน้นให้มีการปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นนิสัยถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไปอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการปฏิบัติจริง ซึ่งตรงกับ กรมวิชาการ (2533)

ที่ว่า บทบาทการเรียนการสอนของครูจะต้องเปลี่ยนจากการเรียนรู้เนื้อหา ความรู้ อันมากมาย มหาศาลที่คนอื่นค้นพบไว้แล้ว และท่องจำมาเป็นการฝึกฝนระเบียบวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ ซึ่ง สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับร่าง อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ, (2539) และแนวคิดของ สิบพนธ์ เกตุทัต (2539) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องปรับ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการพัฒนาให้รู้จักคิดวิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) โดยการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เรียนมีความรู้ติดตัว และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป

ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนให้มีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่อง การเลือกใช้สื่อให้ เหมาะสมกับผู้เรียน กิจกรรมและจุดประสงค์การเรียนรู้ อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ก็คือ การเตรียมการ สอนล่วงหน้า จัดกิจกรรมอย่างมีลำดับขั้นตอน สอนโดยใช้เทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ และที่สำคัญก็ คือ มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ มันทนา บัณเฑาะว์ (2536) ที่พบว่า การจัดการเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ต้องมีการผลิตสื่อ เลือกใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนได้ อย่างเหมาะสมต่อบทเรียนนั้น ๆ

ด้านการรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีระบบ และด้านการปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนใน โรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่อง รายงานข้อมูลสภาพปัญหา ความต้องการ และเป้าหมายในการพัฒนา ตลอดจนการให้คำแนะนำ แก่ไขข้อบกพร่องของนักเรียนในลักษณะ สร้างสรรค์ อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าการสอนในระดับประถมศึกษา ครูจะต้องคำนึง ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อมของร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนมี ข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อจัดกิจกรรม ปรับวิธีสอน จัดการสอนซ่อมเสริมและสอนเสริม ตลอดจนให้คำแนะนำ แก่ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งตรงกับการ ประเมินผลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2525) และงานวิจัยของ มันทนา บัณเฑาะว์ (2536) ที่พบว่า ครูต้องให้ข้อเสนอแนะและแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนเป็นรายบุคคล ตลอดจนรายงานข้อมูลเหล่านั้นให้ผู้ปกครองทราบ

ด้านการร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่อง การปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างครบถ้วน อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าครูซึ่งเป็นบุคลากรในหน่วยงานต้องปฏิบัติงานตามคำสั่ง และระเบียบแบบแผนของทางราชการอย่างเคร่งครัด จึงทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่หรือตามที่ได้รับมอบหมายออกมาดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระนอม แก้วกาเนิด อ้างถึงใน เสมอ แสงวงศ์ (2537) ที่ว่า ครูต้องรู้จักและปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร และตรงกับผลการวิจัยของ วิลาวัณย์ พรหมใส (2539) พบว่าครูปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน บรรลุวัตถุประสงค์ของงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่องการอาสาเข้าร่วมปฏิบัติงานทางการศึกษาที่เกี่ยวกับชุมชนตามความรู้ความสามารถอยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนมากตั้งอยู่ในเกือบทุกหมู่บ้านของประเทศไทย ประกอบกับโรงเรียนมีภาระงาน 6 งาน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนก็เป็นหนึ่งในงานนั้นด้วย และครูมีความตระหนักว่าการกิจของโรงเรียนจะบรรลุเป้าหมายโรงเรียน โดยครูจะต้องเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับจากชุมชน ซึ่งตรงกับแนวคิดของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518) ที่ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครู โรงเรียน ชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชุม ปิ่นสกุล (2534) ที่พบว่า ข้าราชการครูมักจะได้รับ การยอมรับนับถือให้เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาและเป็นหลักในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชนอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติงานในเรื่องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับ "มาก" อาจเป็นเพราะว่า ครูเป็นบุคคลที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ครูในฐานะผู้นำทางความคิดและปัญญาจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกล แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเอง

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2533) กล่าวว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูจะต้องพัฒนาตนเองใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความรู้รอบตัวเกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์ประจำวัน และด้านเทคนิควิธี และสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539) กล่าวว่า ผู้ใฝ่รู้จะทำให้เกิดความงอกงาม ซึ่งหมายถึงความงอกงามทางปัญญา ซึ่งได้มาจากการแสวงหาความรู้ที่เป็นนิจ และตรงกับงานวิจัยของ วิลาวัณย์ พรหมใส (2539) ที่พบว่าพฤติกรรมของครูในด้านการแสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3) พฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู

3.1 พฤติกรรมในทางบวก

การตั้งใจสอนและปฏิบัติหน้าที่ ครูเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น จึงต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุถึงภารกิจดังกล่าว ซึ่งคุรุสภาได้กำหนดระเบียบว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 ดังนี้ "ครูต้องตั้งใจอบรม สั่งสอน ฝึกฝน เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ" ประการต่อมาคือ **ครูต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม** สภาพปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คนเป็นครูต้องรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก จากข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2540 พบว่าครูประถมศึกษาของจังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งสิ้น 11,122 คน จบการศึกษาระดับปริญญาโท 138 คน (ร้อยละ 1.2) จบปริญญาตรี 10,638 คน (ร้อยละ 95.7) และจบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า 346 คน (ร้อยละ 3.1) ซึ่งเป็นข้อมูลบ่งชี้ถึงความพยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ในลักษณะการลาศึกษาต่อการศึกษาในวันเสาร์ และอาทิตย์ การศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิด หรือเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่หน่วยงานของทางราชการส่งไปให้ถึงโรงเรียน ซึ่งคนเป็นครูจะทอดทิ้งเสียมิได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2533) กล่าวว่า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูจะต้องพัฒนาตนเองใน 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านเนื้อหาสาระ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ

ด้านความรู้รอบตัวเกี่ยวกับชีวิตและข่าวเหตุการณ์ประจำวันด้านเทคนิควิธี ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในหลายรูปแบบได้ ประการต่อมาก็คือ **มีความรับผิดชอบต่อนักเรียน** ครูเป็นอาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้สร้างคนเพื่อให้

คนสร้างชาติ ดังนั้นผู้เป็นครูจึงต้องมีความรับผิดชอบหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรม วิชาการ (2534) กล่าวว่า ครูดีต้องมีลักษณะ 2 ประการคือ 1. มีคุณธรรมประจำตน ประกอบ ด้วย มีความเมตตา มีความรับผิดชอบหน้าที่และต่อตนเอง 2. มีความสามารถในการทำหน้าที่ เป็นต้น พฤติกรรมการเสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ราชการ ครูผู้สอนมีความเห็นว่าครูในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น เป็นผู้เสียสละและอุทิศเวลาให้แก่ราชการเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้อง กับปาฐกถาของท่านพุทธทาสภิกขุ อ้างถึงใน สายัณห์ พาน้อย (2530) เกี่ยวกับคุณลักษณะของครู ดังนี้ "ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณของโลกให้สูงขึ้น ครูจึงเป็นบุรุษนิยบุคคลที่โลกต้องบูชา ด้วยเหตุนี้ครู จึงต้องเป็นผู้เสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน และยิ่งกว่านั้นครูจะต้องพยายามลดความเห็นแก่ตัวลง มีความเมตตากรุณามากขึ้น จึงจะดำเนินไปสู่อุดมคติของการเป็นครู"

3.2 พฤติกรรมในทางลบ

ครูมีภาระหนี้สินมาก จากการสำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการครูทั่วประเทศ เมื่อ 30 กันยายน พ.ศ.2539 พบว่า ข้าราชการครูเป็นหนี้ จำนวน 507,607 คน จากข้าราชการครู ทั้งหมด 533,422 คน คิดเป็น (ร้อยละ 95.0) ของข้าราชการครูทั้งหมด จำนวนหนี้สินรวม ทั้งหมด 81,162 ล้านบาท อารุง จันทวานิช (2540) ทั้งนี้อาจเกิดจากกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประการที่สำคัญก็คือ รายได้และค่าตอบแทน น้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง (2540) ที่กล่าวว่าครูมีรายได้และค่าตอบแทนต่ำ เมื่อเทียบกับข้าราชการประเภทอื่น คือ มีรายได้เฉพาะเงินเดือนเพียงอย่างเดียว ไม่มีโอกาส แสวงหาประโยชน์อย่างอื่น และที่สำคัญครูตามชนบทต้องสละเงินเป็นค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ทุนการ ศึกษาให้แก่เด็กยากจน ตลอดจนร่วมงานทำบุญและงานสำคัญอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก พฤติกรรม การดื่มสุราและเล่นการพนัน ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าครูชอบดื่มสุรา และ เล่นการพนัน จากข้อมูลข้อคำถามแบบปลายเปิด จากผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 203 คน คิดเป็น (ร้อยละ 35.95) มีความเห็นดังที่กล่าวมาแล้ว และจากการสังเกต และ ประสพการณ์ในการเป็นครูมานาน พบว่า ครูชอบดื่มสุราและเล่นการพนันเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะโดยพื้นฐานของคนไทยชอบรักสนุก ชอบเสี่ยงโชค หรือมีเวลาว่างมาก หรือครูมีกิจกรรม ร่วมกันมาก เช่น มีการประชุม การแข่งขันกีฬา การเข้าค่ายลูกเสือ หรือการใช้เวลาว่างหลัง เลิกเรียนแล้วตอนเย็น ชักชวนกันดื่มสุราเป็นประจำ ส่วนในเรื่องการพนันนั้น อาจเกิดจากสาเหตุ มีภาระหนี้สินมาก รายได้ไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือเชื่อถือโชคลาง ซึ่งตรงกับแนวคิดของ

ชัยสิทธิ์ สีนสมบูรณ์ทอง (2524) อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ (2539) ที่ว่าคนไทยส่วนใหญ่ เชื่อถือไสยกลางและไสยศาสตร์

5.5 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู สภาพการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู และพฤติกรรมการปฏิบัติงานในด้าน ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

- (1) ควรประสานความร่วมมือกับสถาบันที่ผลิตครู องค์กร วิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะและปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ตั้งไว้
- (2) ควรประสานความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนา เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ตลอดจนพิจารณาให้มีใบประกอบวิชาชีพครู โดยการจัดตั้งองค์การอิสระเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ควบคุม กำกับ ติดตาม เพื่อยกระดับมาตรฐาน การประกอบวิชาชีพให้สูงขึ้น
- (3) ควรมีการปรับปรุงอัตราเงินเดือนของข้าราชการครูให้เหมาะสมกับค่าครองชีพ ตลอดจนจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูมีแหล่งเงินกู้พิเศษในภาวะฉุกเฉินและจำเป็น ให้ เพียงพอกับความต้องการของครู
- (4) ควรจัดสวัสดิการที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ เช่น บ้านพักอาศัย บ้านเช่าซื้อ ยานพาหนะ สินค้าที่จำเป็นในราคาถูกให้เพียงพอต่อความต้องการของครู

2) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

- (1) ควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรให้มีคุณลักษณะ และการปฏิบัติงาน ตามที่สังคมคาดหวังไว้
- (2) ควรบรรจุ ปลุกฝัง ส่งเสริมให้ครูประพัติน และปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ และประหยัดคอยเพื่อสร้างฐานะของตนเองและครอบครัว ตลอดจนละเว้นจาก อบายมุขทั้งปวง
- (3) ควรเพิ่มรายได้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ที่ครูต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ รับค่าตอบแทน เช่น ครูผู้สอนเกิน 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ควรได้รับค่าตอบแทน เป็นต้น

3) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

(1) ควรกำหนดนโยบาย สนับสนุนด้านงบประมาณ ตลอดจนจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง และพัฒนางานในหน้าที่เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) ควรจัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และนำความรู้ที่ได้รับพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ

(3) ควรจัดให้มีการควบคุม กำกับติดตาม นิเทศและประเมินผล การปฏิบัติตนและปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิบัติงาน

4) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

(1) ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร

(2) ควรประกาศเกียรติคุณยกย่องผู้ที่มีผลงานดีเด่น ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ และเป็นแบบอย่างที่ดี

(3) ควรจัดให้มีการอบรม ปลุกฝังอุดมการณ์ ความรัก และศรัทธาในอาชีพครู ตลอดจนการวางแผนในการใช้จ่าย และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานในหน้าที่

(4) ควรมีการควบคุม กำกับติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครู อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5) ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน

(1) ควรกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการให้สอดคล้องกับนโยบายระดับอำเภอ จังหวัด กรม และกระทรวงศึกษาธิการ

(2) ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ลาศึกษาต่อ อบรมศึกษาดูงาน

(3) ควรควบคุมกำกับ ติดตาม นิเทศ ประเมินผล การปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ครูผู้สอน

1) ควรมีการจัดทำ จัดทำ ผลิตสื่อ ใช้สื่อประกอบการสอนและบำรุงรักษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด

2) ควรมีการจัดทำแผนการสอน และบันทึกการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

4) ควรรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ผู้บริหารและผู้ปกครองทราบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5) ควรสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร สมาคมชมรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและตนเอง

6) ควรแก้ไข และปรับปรุงตนเองโดยการลด ละ เลิก จากอบายมุขทั้งปวง เช่น ต้มสุรา เล่นการพนัน เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม

7) ควรประหยัดอดออมเพื่อสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง ตลอดจนศึกษาระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน และตระหนักถึงการกิจตามบทบาทหน้าที่ของครู ที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

6) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

(1) การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ถ้าหากจะมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ ควรเพิ่มเติมเครื่องมือการสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อผลการวิจัยที่ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

(2) ควรทำการวิจัย ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมการทำงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา โดยให้นักเรียนหรือผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ประเมิน

(3) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมการทำงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา

(4) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู